

Порекло и постојбина Биберцића

Пошто сам зашао у године и напунио 65, скоро сам најстарији од породице Биберцића који су сада живи, па сам дошао на идеју да негде запишем о пореклу наше породице као и постојбини нашој, о животу и раду, о школовању деце и животу деце у оно доба кад сам ја био мали и кад сам био ђак. О раду и животу одраслих момака и девојака, људи и жена, о њиховом стандарду и култури, пошто се много изменило тако нагло од Првог светског рата до другог, а нарочито после Другог светског рата до данас. То није баш тако дугачак период а толико се тога изменило и напредовало да је то невероватно.

Ја ћу овде укратко описати тако ако некога буде интересовало од млађег нараштаја нека прочита ово, јер ће му ваљати ради тога да би могао упоредити ондашњи живот према данашњем и биће му много интересантно, али знам да неће веровати да је тако било, можда ће му бити мало и смешно. Али сигурно нека верује, јер сам ја овде тачно описао онако како је било у оно доба, јер сам све добро запамтио.

Ово сам написао зато да би наши млади могли прочитати и знати о нашој постојбини и нашем животу у оно време, јер ако не бих написао, после моје смрти нико им не би имао испричати о томе, па не би ни знали ништа о томе.

Порекло наше

По неким причањима и доказима, наше порекло потиче од Орловића Павла који је опеван у Боју на Косову. После најезде Турака, Срби су се постепено повлачили од Косова и бежали према западу и северу и тамо се насељавали. Тако је неки Орловић доспео до Херцеговине. По времену, неки од Орловића прозвао се Тепавчевић.

Тепавчевића и данас има код Гацка у Херцеговини, а Орловића има и сад на Косову. По времену, неко од Тепавчевића се презвао Умковић. Умковић се презвао зато што се неки био оженио из умнине (умнине=умњаци-брда-брђани). Од Умковића су постали Биберцићи. По легенди, Биберцићи су добили презиме по томе што је у оно време постојала ајдучија и пљачка, па су хајдуци сачекали трговачки караван и опљачкали га. Плен су међусобно поделили по врећама (цаковима). Овоме Умковићу припао је један џак. Кад су плен однели сваки на своју страну, отворили су џакове да виде шта је ко

шићарио. Умковић је добио пун цак бибера. Бибер је по вредности вреднији од других цакова, али за њега није вредио скоро ништа, јер га није могао искористити, за њега је била вреднија нека храна. После тога сви су му се смејали и звали га Бибер, Бибер, и тако му остане презиме Биберцић и тако све до дан-данас.

Временом, не зна се тачно које године, али отприлике око 1790. тај Биберцић се населио под Дебели Бријег у Врањској и било му је име Вук. Вук је имао седам или девет синова, не зна се тачно, и сад су сви Биберцићи од тога Вука. Вук се населио у кућу у којој сам се ја родио и сви Биберцићи потичу из те куће и одатле су се раселили по целој Југославији, неки су променили и презиме, и сад се зову Биберовићи, а у последње време неки наши пишу се Биберчићи, што је сасвим погрешно, и сви ти требало би да исправе своја презимена.

Кад се Вук населио под Дебели Бријег, имања и куће биле су Турске, а Срби су били чивчије и беговима су давали данак (порез). Турци према Србима чинили су велики зулум (терор).

Касније ћу писати о лози Биберцића, а сад ћу да опишем живот под Дебелим Бријегом у Врањској, у оно време кад сам ја почео да памтим.

Ја сам рођен под Дебелим Бријегом у Врањској, године 1914-те, месеца октобра. Мало пре тога избио је Први светски рат. Рођен сам у кући у којој је живео Вук и то је најстарија кућа. Почео сам да памтим од 1918. године. У тој кући сам ја живео до 1929. године, а тада смо се одселили у Ђаковицу.

Какве су биле куће у оно доба

Кућа је била зидана сувим каменом, без малтера и блата. Покривена кровом (слама од ражи), била је дугачка око 12 метара, а широка око 5 метара. Имала је три одељења, а одељења су била преграђена плотом. У доњем делу куће лежала су говеда. Улазна врата су била у средњем одељењу, а била су једна и за говеда и за обитељ (чељад). У средњем је био трап за кртолу (кромпир). Треће одељење је било горње и служило је за чељад. Преградни зид у кући, рекао сам, био је од плота. Горњи део овог одељења био је укопан, скоро до врха, у земљу. Предњи зид био је озидан преко једне велике громаде камена, тако да је та громада пола вирела напоље, а пола унутра. На средини је било огњиште где се ложила ватра, ту се на огњишу пекао хлеб, на веригама се кувало у бакреном котлу (бакрачу). Са обе стране огњишта били су кревети подигнути каменом око пола метра висине и ту је насута земља и поравната. На тим креветима су сви спавали, а дању седали код ватре око огњишта и грејали се, пећи ни шпорета није било у оно време. Поврх огњишта преко целе куће, био је подигнут банак исто од камена висине око 80 цм, и банак је био насут земљом и поравнат. На банак се остављало суђе, оно што је било, а није га ни било да ваља.

Жито се млело у воденици која је била далеко три сата хода, па се неки пут млело и ручно, у жрвњима. Хлеб се пекао на огњишту голом, покривао се врућим сачом, а на сач се сипао жар. Огњиште, такође, морало је бити вруће.

Постељина на тим креветима земљаним била је кров (слама од ражи). По крову су се простирали губери од вуне. Такође се покривало губерима од вуне. Под главу се метало нешто од одела, сако или чакшире, јер јастука и чаршафа, душека, јоргана и навлака није било. Сви смо укућани спавали на та два земљана кревета. Ту су спавали и кад би неко дошао на конак, на пример, кум, пријатељ, путник намерник итд. Лети се спавало и ван куће, напољу или у појати на сену или слами.

Обједовало се испод огњишта на ниској округлој синији, а сви смо јели из једнога суда, из такозваног сана. Сан је био бакрени суд лепо калајисан калајом, кашике су биле дрвене, виљушка и емајлираног и алуминијумског посуђа није ни било.

У том одељењу је било смештено и бурило са водом. Бурило за воду било је дрвено, запремине од 40-50 литара воде. Вода за пиће била је кишница, а доносила се са чатрње, далеко око 1 км. Воду су доносиле жене упрћене на леђима. Под бурилом за воду виђао сам неколико пута и змију која је тражила воду, али срећом, те змије нису биле отровнице, обично се виђала смук-змија која није била отровна, а била је дугачка око 2 метра. Ти смукови су могли да се виде свуда по кући: у зиду, око бурила, на тавану, на крову, па и у креветима где се спавало. Кад би се видела ова змија, убијали би је. Отровнице у кући нисам видео али верујем да је и њих бивало, јер их је било у околини.

У том одељењу где се боравило, није било прозора, само је била нека мала видјелица величине 40x20 цм, и то само једна, и та видјелица је била отворена да би могао излазити дим. Ноћу се затварала или неком крпом или сламом а, евентуално, и даском направљеном за то. Углавном, није било стакла.

У том одељењу на тавану од плота, били су један или два коша плетена од прућа и олепљена говеђом балегом. У тим кошевима је било смештено жито. На тавану се још сушило месо. У том одељењу био је још један амбар од дасака у коме се држало брашно.

Столица, кревета, намештаја или посуђа није ни било сем овога што сам набројао.

Да би дим могао излазити напоље, да се не би ширио свуда по кући, била је на крову једна мала видјелица куда је дим излазио напоље. Пошто дим на ту малу видјелицу није могао излазити брзо, он се ипак ширио и по кући, а нарочито на тавану, што је било подесно за сушење меса. Пошто се дим ширио свуда по кући, такође је падао и луг (пепео) свуда по кући, па можете претпоставити каква је ту била чистоћа и хигијена. Пепео је падао све по нама. Иако је ово било примитивно као у некој дивљини, сећам се да смо се

ми добро грејали око те ватре, јер је ватра била добра. Дрва је било у изобилју, ложила су се дрва која су била сложена у дрварици напољу а било их је и старијех и по 2-3 године.

Ја сам овде у неколико описао ову најстарију кућу у којој сам се ја родио, али и све ове друге којих је ту, под Дебелим Бријегом, било свега десет и које су прављене после ове наше, биле су исте, никакве разлике није било све до негде око 1922 - 1925. године, када су људи почели правити мало боље куће, где је била и по једна соба. Правили су и штале, па су стоку из куће премештали у штале-такозвана јањила. Тако је и мој старији брат Васо прерадио ову нашу стару кућу и направио једну собу тамо где су лежала говеда; направио је и нову шталу за стоку. Направио је и обор за стоку где је лежала кад је било лепо време. Направио је и чатрњу за воду која је била мало ближе од оне старе, али и ова је била далеко око 500 метара. Зидео је и ограђивао долине са каменом и мучио се.

Шта су то чатрње

Чатрње су цистерне за воду које су дубоке око 4-5 метара, дугачке око 3-4 метра и широке 2-3 метра. У ове чатрње се слијевала вода од кише-кишница и то је једина вода које је било, јер живих вода није било нигде у близини, односно ближе од 15 километара. Чатрње није било лако градити, требало је много труда уложити, а и коштале су доста новчано. Требало је ископати јаму где је било више камена него земље, односно, све је био камен. Камен је требало врћети минама. Чатрње су се зидале каменом. Малтер се правио од црвене земље са кречом. Пошто би се озидале, онда су се изнутра малтерисале са истом црвеном земљом са кречом. Ова црвена земља је нешто нарочито које има само у тим кршним местима. Пошто се малтер осуши, он постаје тврд у виду бетона, али је бољи од бетона, јер не пропушта воду, а бетон пропушта.

Чатрње су се ћемериле нарочитим каменом подесним за то. После ћемерења зидао се око зид у виду квадрата. На врху ћемера, а на средини чатрње, био је отвор за вађење воде. Чатрња је одигнута за 1 метар, а на њу се пело степеницама које су остављене за то. Чатрње су грађене негде испод некога брежуљка или литице, одакле би се вода могла сливати и напунити чатрњу на њезин отвор који је био један и остављен за то.

Вода у овим чатрњама била је доста укусна у оно време, кад би се сталожила, али је била много прљавија и нечистија када би падале јаке кише, јер су оне спирале све што се налазило на том простору за упливање воде, па и брабоњке (измет) од коза и оваца.

Вода из чатрња се употребљавала за пиће и за појење стоке, па је није било довољно и морала се штедјети. Дешавало се да лети, кад је суша, вода

нестане. Када би се видело да је вода при крају, прекидало се са појењем стоке, а ово би остало за чељад. Тада би се стока терала на воду у Дабарско поље, где је било живе воде, тј. река звана Пониква. Пониква је била далеко око три сата хода пешке, па се стока морала терати ујутру полако пашом, а враћати се увече. Други дан се није стока гонила тамо, нити је појена, него прекосјутра, што значи појена је сваки други дан, па можете замислити како је она стока живела на летњој жеги, а да пије воде једном у два дана.

Село Врањска налази се између Билеће, Љубиња и Стоца, у подножју планине Ситнице. Од Билеће је удаљено 25 км, без пута и превоза. Нису се могла употребити ни запрежна кола. Људи су имали врло мало земље за обрађивање, то су биле мале долинице од 1-5 ари, било је доста ограда са шумом и пашњацима. Планина Ситница је висока око 1500м надморске висине. Горњи делови планине су обрастали буковом шумом која је много висока и густа, те неки делови нису никад ни сечени. Средњи део планине је обрастао са црним грабом и храстом, доњи део је обрастао ситногорицом која је много густа а то су бели граб и јасен. Има пуно траве за пашу. У средњем и доњем делу Ситнице секла су се дрва за огрев. Буковина се врло мало секла. Људи су се бавили земљорадњом и сточарством.

Живот и рад

Пошто сам раније рекао да сам упамтио једну или две последње године Првог светског рата, упамтио сам да је била велика глад у томе крају у то време. Није било хлеба, уместо хлеба јео се скроб. Скроб је мало брашна умешано у врелој води и прокувано. Јеле су се и разне траве, главица казалца, кора од дрвета и друго. Оваква глад је била из разлога тога што није имао ко радити земљу, јер су сви људи били у рату, а земљу су обрађивале жене и деца. Пошто сам се ја родио на почетку рата, значи био сам мало дете, а моја мајка није имала времена да ми поклони нимало пажње, јер ми је отац био у рату, а било нас је четворо деце. Моја мајка је имала само мене, а мој отац имао је још троје деце од прве жене. Најстарије дете био је Васо. Када се заратило, Васо је имао 10 година, сестра Јеша је имала 7 година и Васа је имала 4 године. Сви смо се намучили и гладовали за време рата. Рат се завршио месеца новембра 1918. године и наш отац се није вратио из рата, негде је погинуо. Никад нисмо сазнали ни где ни кад је погинуо.

После завршетка рата и даље је била глад, те и после рата нисмо много боље били, и даље смо се мучили, али ипак били смо бољи јер смо били и већи, па смо могли и више доприносити и помоћи мајци. Ја сам чувао крмад, сестре су чувале стоку, а брат је помагао у обради земље.

Како смо се хранили после рата

Главна храна била је хлеб од ражи или јечма, кромпир, сир, кајмак, масло млеко, млаћеница и др. Млаћеница је кад се из млека извади масло, па оно млеко што остане, то се звало млаћеница. Она је доста укусна, мало кисела, слична данашњем јогурту. Од млечних производа се још јела и грушевина. Грушевина се прави само од овчијег млека. Овчије млеко се стави да се кува, а у њега се сипа мало соли, приликом кувања стално се меша и све док не постане густо млеко. Ова грушевина је много укусна и корисна и има пуно витамина, али она се врло ретко правила.

Месо се јело овчије, козје, јагњеће, јареће, говеђе, а ређе свињско. Свиње су се слабо и гајиле, највише по једна крмача са прасадима. Прасад би се продавала а највише би се ухранила по једна свиња, заклала у јесен и осушила. За пастрму се клало по неколико оваца и коза или јуне или говече. Меса је у оно време било доста преко целе године, а било га је и зато што се пуно постило. Постило би се сваки петак и свака среда, онда су били Божићни пости који су трајали по 35 дана, па велики пости пред Ускрс по 49 дана; Петрови пости 15 дана; Госпојини пости 15 дана итд.

Пошто народ у нашем месту није имао довољно земље, нисмо имали ни хлеба довољно. Кромпира смо имали доста пошто је он најбоље рађао, било је довољно и млијека и млечних производа. Сир и кајмак би се стављали у мјешине и било га је током целе године.

Од пољопривредних производа најбоље је успевала раж и кромпир који су се највише и сејали, нешто мање јечам и пшеница, а кукуруз врло ретко. Стоке се гајило подоста: по 30-40 оваца, тако и коза, а било је људи који су држали и по 150 оваца и коза. Говеда се држало по 5-10 комада, свиња врло мало. У нашем месту најлакше је било држати стоку, пошто је било пуно хране по оградама и пашњацима, те је стока преко лета била доста дебела, а зими би ослабила јер зимска храна није била тако добра. Козама и овцама се давао лист и сено, а козе су ишле и да брсте брст. Највећи проблем био је са говедима, јер за њих није било довољно калоричне хране. Говедима се давала слама, кров-слама од ражи и мала количина сена, друге хране није ни давано стоци. Људи су држали и по једног коња за пренос хране и за јахање. Коњ се хранио са истом храном као и говеда, ретко му је давана зоб од јечма. У нашем месту хлеб се правио од ражи, а нешто мање од јечма, од пшенице врло слабо. Од кукуруза се правила пура (качамак) а и скроб. Јео се кромпир, купус, гра (пасуљ), и справљена јела од њих, онда месо и млечни производи, друга храна није се ни употребљавала. Није било никаквих слаткиша нити напитака, па ни за нас децу. За нас децу била је част: шећер у коцки и ђеврек који су се могли купити само у Билећи, 25 км далеко. Старији су пили кафу, већином црну без шећера. Ракија и вино би се пило само за славу, Божић и Ускрс. Пива није ни било. У остале дане није се пило алкохолно пиће, нити

га је било. Људи су славили крсну славу - наша је била Ћурђевдан. Славили су се Божић и Ускрс. Празниковао би се сви празници и недеље и у те празнике нико није радио. На крсну славу долазили су кумови и пријатељи, за Божић и Ускрс није се долазило на славу, јер су и сами пријатељи славили, односно, свако је славио. Велика је радост била за Божић и ми смо деца једва чекали кад ће да дође Божић да би се најели печеног овчијег меса и других јела, јер смо били гладни и сувотни. Божићу би се сви укућани радовали. На Бадњи дан уочи Божића би се догонили бадњаки који су били доста дебели. Бадњака се догонило четири комада. Они би се уочи Божића наложили на огњиште и поред ватре се пекла пецивица на ражњу, а то би била овца или коза. Два бадњака би се палила уочи Божића, а два друга који су били испод огњишта би се палили на мали Божић, тј. на Православну Нову годину која пада 14. јануара. Божић је увек седмог јануара.

Као друга важна слава био је Ускрс. За Ускрс би се кувала јаја у боји. Са јајима би се туцали и ко сломије јаје тај носи сломљено јаје. Ми смо се деца пуно радовала Ускрсу и јајима. На Ускрс се ишло у цркву, на молитву. Код цркве би се играло и певало, како за Ускрс тако и за Божић, а то се звало дернек.

Ми у нашем месту нисмо имали никаквога воћа, нити смо га јели. Једино воће у нашем крају била су два ораха и две шљиве џанарике. Ми смо јели шумско воће, а то су дрењине и лешници. Дрењина је било свуда у изобиљу, а лешника мање. Још смо јели и букови жир. Жира је било пуно у буковини, њега су јеле свиње, овце и козе. Букови жир је била добра храна за стоку, а дрењине су биле доста лепо воће и здраво за стомак, а нарочито за зубе. У оно време мало је ко имао покварене зубе, а особито ми деца смо имали сви здраве зубе - а не као данас: деци од три - четири године су сви зуби покварени. Но, како није било воћа, није било ни поврћа, нити смо га јели. Није било парадајза, паприке, краставца, лубеница, диња, нити ишта осим купуса, кромпира и неке репе, која се звала купус - репа. Од те репе се кувала нека чорба која је била пуно неукусна и ја нисам могао да је једем.

Како се облачило

Обућа је била опанци, које су носили и мушкарци и жене, такође и деца. Опанци су прављени од говеђе коже, а озго опута од козје коже. Ципеле није имао нико, осим што је понеко добивао из Америке, који су тамо имали некога свога. Лети се ишло босо скоро по цело лето, сећам се да смо ми деца ишли по цело лето боси, па нам ноге тако задебљају, да их не може трн пробости. Мушка одећа се још састојала од чакшира, чарапа, тозлука, кошуља, капута (сакоа), појаса и капе. Чакшире и капут су били од вуненог сукња. Чакшире на тур су шиле жене, а капуте је шио мајстор. Тозлуци су

такође били од сукна и правили су их мајстори. Чарапе су плеле жене, појас и капа су се куповали. Појас је био од лепог шареног платна и звали су га трабалуз. Капе су биле заврате такозване. Кошуље су такође шиле жене од народног платна американа, још су носили и џемпере плетене од вуне. Људи нису носили гаће ни поткошуље. Женска одећа састојала се од вунених чарапа, катуле (сукње), капута (сакоа) или џемпера, кошуље и мараме. Женске су носиле још и гаће вунене, такозване пеленгаће. Те гаће су ткане од вуне, али нису ваљане, и носиле су се испод катуле до испод колена, испод колена су се везивале. Материјал за кошуље и сукње се куповао, а шиле су их саме жене. Још су куповане и мараме.

Деца су носила док су мала кошуље дугачке, а кад порасту мало већи, онда су носили као и одрасли.

Како сам овде описао, види се да се у оно доба одећа куповала врло мало, већ су сами себи производили и правили, па је требало новца за куповину врло мало.

Каква је била хигијена

Хигијена је била на врло ниском ступњу, а из разлога што није било довољно ни воде за прање, није било ни довољно одеће за пресвлачење, нити је било никаквих хемијских средстава за прање осим сапуна а ни њега није било довољно, штедео се, па је у народу било пуно ушију (уши = вашке), имала их је свака кућа. Нико није имао клозет код куће, већ су вршили нужду у ђубре око штала и појата. Насупрот свему овоме, народ је био доста здрав, па није ишао лекару, нити је пио неке лекове, јер ни тога није било. Ако би се неко разболео, морао је ићи лекару или у Билећу или у Столац, а то је око 25-30 км. Ако би се неко теже разболео, тај је и умро и обично је више мрло у оно време него сад, јер се онда нису лечили као сад, нити је било средстава нити услова као сад. Али, у оно време, тамо је био здрав и чист ваздух, те се народ није ни разбољевао, није било ни ових опасних болести, као сад.

Деца, њихов рад и школовање

Тамо деца у оно време чим напуне 4-5 година су од користи и била су запослена. Деца би чувала свиње, млад (јањце) и јарад. У оно доба тамо деца нису имала никаквих играчака за играње као сада, нити су имала спортских игралишта. Деца су се играла: скакања са места, скакања из трке, скакања у вис и прескакивања конопа, бацања камена с' рамена, трчања и, зими, грудвања. Никакве друге игре није постојало. У школу се полазило после

седме године, као и сад, али није било обавезно, па су неки имали и по осам и десет година кад су пошли у школу. За женску децу није било обавезно школовање, али ипак је било три девојчице у школи кад сам ја учио. Ја сам пошао у школу 1921. године а завршио сам четврти разред 1925. године. Школа је подигнута за време Аустроугарске монархије и била је доста лепа за оно време. Подигнута је на једном слободном простору. Најближа кућа била је удаљена од школе око један километар, а најближа црква била је око 500 метара и звала се Врачева црква. Школа је имала ограђено двориште и у дворишту чатрњу. У дворишту је била још једна просторија за дрва и друга за оставу. Школа је имала једну велику учионицу и стан за једног учитеља. У тој учионици била су четири реда лепих клупа и у сваком реду седео је по један разред, тј. сва четири разреда су учили у једној учионици и учио их је по један учитељ. Ђака је било око 120. Неким ђацима је школа била далеко око 5-6 км. Мени је била далеко око један километар. Сва четири разреда су учили једновремено, а учитељ би им распоредио програм. Док би учитељ предавао једном разреду, други би писали, читали и рачунали и нико никоме не би сметао.

Како се учило у оно време

Ми смо полазили у школу ујутру, а враћали смо се увече. Са собом смо носили мало хлеба, сира и кајмака, и у школи смо ручали за време одмора, у подне. Приликом одласка у школу, ако би кога срели, скидали би капу и назвали му "Добро јутро", такође и кад би се враћали, називали би "Помози Бог" или "Добро вече". Кад смо се враћали из школе ишли смо у реду два и два и имали смо једног пазитеља од нас ђака и нико није смео правити неки неред, јер пазитељ би пријавио учитељу, а учитељ би га тукао батинама, јер онда су учитељи тукли ђаке прутом по руци, а то су се звале батине. Било је казни и са шамарима, а и са клечањем голим коленима на туцаном камену. Деца у оном добу су била мирнија него сад, и била су много дисциплинованија него данас. Деца су поштовала учитеља и кад смо били у школи, нико се жив није чуо, могла се чути мува кад зуји. Када би изашли из школе, онда би викали и галамили, играли би се у дворишту миша и мачке. Разлика је била и у учењу, мање се учило него данас, али то што се учило добро се научило. Оцене су биле: "врло добар", "добар", "довољан" и "недовољан". Онда није постојала оцена "одличан". Оцена "врло добар" оцењивала се са 1, а оцена "недовољан" са 4. На крају четврте године добивали смо сведочанство о завршеном четвртом разреду, што значи да смо завршили основну школу. Ја и сад имам своје сведочанство код себе.

Како су живели учитељи

Наши учитељи тако су лоше живели и мучили се, јер су то били самци и нису имали ништа близу да би купили, морали су ићи чак у Билећу да тамо купе намирнице, а онда су морали све сами да спремају. У стану су имали зидани шпорет на коме су могли кувати, а дрва су имали доста, јер сваки ђачки родитељ морао је дотерати по једног коња дрва годишње, и било је дрва довољно и за нас ђаке и за учитеље. Због лошег и несређеног живота учитељи се нису много ни задржавали, већ су напуштали службу или се премештали. Од учитеља који су били тамо на служби запамтио сам Антона Галамбоша, који је мене учио само мало у првом разреду. После њега је дошао Хасан Љубичић, он је био однекле из Босне. Он се највише и задржао, тако да сам ја код њега завршио четири разреда. Хасан је био добар и као учитељ и као човек. После њега је дошао Петар Остојић, он се мало задржао. После њега дошла је Јелена Скочајић, она је била из Мостара, она се задржала једну годину, а после ње је дошла Елизабета Јакшетић и она се мало задржала, одатле се и удала.

Како се забављала омладина

Омладина се састајала по кућама увече и то се звало сијело, ту би девојке плеле и пјевале, а момци би се шијали и пјевали а играли би заједно и момци и дјевојке. Играло се пролијетке, а у колу трусе. Труса се водила на леву страну. Других игара и кола није се знало нити их је било, свирке и музике није било никакве, нити се свирало. Свирало се само на свиралу двојницу и дипле (гајде), али то се свирало за стоком, никакву игру није знао нико свирати. Најпопуларнија свирка биле су гусле са народним јуначким песмама и сви су их слушали, и старо и младо, а такође и деца.

Чиме се занимала омладина

Мушкарци омладинци обрађивали су земљу и хранили стоку. Девојке су чувале стоку и помагале у кући, а такође су плеле и шиле. Која кућа није имала девојака, онда ту су стоку чували момци или одрасли дечаци, а мања деца су чувала млад. Стока се изјутра гонила на пашу и тамо чувала по цео дан, а увече би се враћала кући. За време лета правили би се торови од летава, по долинама и ту би се стока затварала ради ђубрења. Торови би се премештали сваке недеље, тако да би се долина једнако ђубрила. Овако нађубрена долина добро је рађала. Код торова морало се спавати да би се

стока чувала од вукова, а од другога није требало чувати, јер крађе није постојало уопште. Чобани кад су чували стоку цео дан, носили су са собом и храну, мало хлеба и сира или кајмака, а пили би и млека од оваца или од козе. Воду би пили по каменицама. Каменице су биле природне негде у камену и у њих би се уплила вода, из тих каменица ми смо пили воду, такође и птице, гуштери и змије и сваке животиње и пиле и купале се. Једном приликом напио сам се воде у ледној каменици и кад сам се подигао, јер вода се пила главом, угледао сам змију отровницу која је лежала око 1 метар далеко од каменице, испод једнога грма, и мене гледала. На основу овога изложеног, можете закључити каква је ова вода била коју смо ми пили, али великим чудом нисам чуо да се неко отровао или разболео од те воде.

Пошто у нашем месту није било већег школовања од четири разреда основне школе, нити се ко могао школовати, једино су нека деца ишла на занат преко привредника, јер је то било бесплатно, па се и могло отићи. У оно време у нашем месту није било никаквог запослења, нити се могло зарадити пара нигде. Једино се могло зарадити нешто пара у Конавлима код Дубровника, тамо су одлазили момци у пролеће да копају виноград и тамо би зарадили и донели мало уља маслиновог и мало ракије и вина, обично за славу, а евентуално и неки динар. На државни посао који је једини и био, ишли су момци 1924. године на изградњу пруге Вишеград - Ужице, других послова и запослења није било. Једини који је отишао од куће и запослио се, био је Симо Тетков. Он је отишао у Сарајево и запослио се у државну полицију, где је остао на служби све до своје смрти. На служби се разболео и умро у Земуну 1934. године, сахрањен је на Земунском гробљу. Симо је био много леп момак, оштроуман и надарен, лепог витког стаса, због чега је и примљен у државну полицију са 4 разреда основне, јер ту је било тешко запослити се.

У оно време новаца се могло добити само од продате стоке, а није се много ни куповало, па није требало пуно новаца. Куповало се: шећер, кафа, со, сапун, а од одеће по нека стварчица.

Какве су биле цене у оно доба

Шећер је био 14 динара, со 3 дин, кафа 40 дин. Овца или коза је била 100 динара. Во или крава били су од 500-1000 динара, а јагње 30 динара. Наши људи имали су да продају само стоку, а понеко и кромпир, друго није било ништа за продају. Кромпир би терали у Билећу или Столац, а стоку би продавали код куће, пошто су трговци долазили и куповали стоку на лицу места. Стока се продавала ђутуре, како се с' ким погоди трговац, није било мерења стоке као данас. На купљеној стоци неки су трговци добро зарађивали, али ако нису добро верзирани да процене њену тежину, могли су

и да изгубе на њој. Трговци су купљену стоку гонили пешке у Дубровник и тамо је продавали.

Како се обрађивала земља

Земља се обрађивала примитивно, орало се дрвеним ралом, запрега је била воловска, семе се сејало руком, а завлачило браном која је прављена од дрвеног пружа, жито се жњело ручно, српом, раж се млатила дрвеним млетачем који је имао три крака, а остало жито се вршло са коњима на гувну. Сено се косило ручно, косом. Пренос од долине до куће, како жита тако и сламе, крова, сена, листа, дрва и ђубрета, ношено је на врату, а понешто од тога на коњу. Браће дрва и доношење кући, већином су радиле жене. Жене су ишле свако јутро у дрва и доносиле су их на леђима упрћене. Кртола која је сађена у Ситници, приликом вађења у јесен, није одмах ношена кући, већ је закопавана у трап у земљу на долини на којој је већ била и ту би презимила до пролећа, а на пролеће би се вадила и носила кући у село. Интересантно је напоменути да ову кртолу нико није хтео да украде, мада је могао носити ко год хоће. Овде желим напоменути да је у оно доба тамо био народ много поштен, јер иако је био сиромашан, нико ником није ништа украо. Ми смо остављали у Ситници и свиње и прасад, говеда и коње, овце и козе и да нико ником није никад ништа украо.

Ја сам овде описао период од 1918. до 1925. године, а после тога ја нисам хтео узимати у обзир из разлога што после 1925. године почело се мењати стање у том месту, почео се мењати и стандард, култура и изградња кућа као и помоћних зграда, почело је и пресељење народа у друге крајеве Југославије о чему би требало много писати.

Потомство Вука Биберцића

Раније сам рекао да је **Вук Биберцић** који се населио под Дебели Бријег, имао седам или девет синова.

Од Вуковог једног сина је **Трифко** и **Зеко**.

Од Вуковог другог сина је **Михајло** и који још, то не знам.

Од Вуковог трећег сина је **Перо** и **Гајо**.

Од Вуковог четвртог сина је **Митар**, који је живео на Бабљим долинама код Дунђерових кућа, а који су му још браћа, то не знам.

Од Вуковог петог сина је **Спасоје**, који се населио под Островицу, код Шаренчевијег кућа, а да ли их је било још браће, то не знам.

Шести син Вуков одселио се на Кљенке у Дабар а било му је име **Ђуро**. Ђуро је имао три сина: **Ђура**, **Бошка** и **Шћепана**.

За остале синове Вукове не знам ништа, само знам да их је било још, пошто Биберцића има сад који живе на више места у Југославији, а то ћу касније описати где се све налазе Биберцићи.

Трифково потомство

Трифко је имао три сина: **Николу**, **Стојана** и **Лазара**. Трифко је рођен око 1845. године.

Никола Трифков, рођен је око 1872. године. Никола је као младић пребјего у Србију, учествовао у свим ратовима од 1912. до 1918. године. Он се у Србији населио у селу Врапце, општина Медвеђа код Лесковца. Тамо је променио презиме и његово потомство се презива **Биберовић**, тамо се и оженио и имао 4 сина: **Драгутина**, **Милосава**, **Вукосава** и **Војислава**.

Драгутин Николин син, рођен је 1900. године, а умро је у Врапцима 1942. године, за време Другог светског рата. Драгутин је имао два сина и две ћерке и то: **Радомира**, **Милисава**, **Раду** и **Миљу**.

Радомир Драгутинов син, рођен је 1938. године, а умро је у Београду 1996. године. Имао је једног сина и једну кћер: **Драгутина** и **Марију**.

Драгутин Радомиров син, рођен је 1966. године. Живи и ради у Београду и има сина **Радомира**.

Милисав Драгутинов други син, рођен је 1942. године, живео и радио у Београду, где је и умро 2003. године. Имао је два сина: **Владимира и Николу**.

Рада живи у Београду, а **Миља** у Скореновцу у Банату.

Милосав Николин други син, рођен је 1906. године. После рата доспио је у Лондон, тамо се оженио и живео све до 1975. године, када је умро у Лондону. Милосав није имао деце.

Вукосав Николин син трећи живео је у селу Врапце до 1981. године, а имао је 4 сина: **Љуба, Радисава, Бранислава и Томислава**.

Љубо Вукосавов син живи и ради у Нишу, а има два сина: **Милана и Драгана**.

Радисав Вукосавов други син живи и ради у Нишу, а има сина **Зорана** и ћерку **Милену**.

Бранислав Вукосавов трећи син живи и ради у Лондону и има сина **Радована**.

Томислав Вукосавов четврти син живи и ради у Нишу и има сина **Бојана** и ћерку **Бојану**.

Војислав Николин син четврти рођен је 1915. године. После рата живео је у Лондону, где је и умро 1983. године. Имао је синове **Николу** и **Милоша** и ћерку **Љиљану**.

Стојан Трифков син други, рођен је око 1875. године. Стојан је имао 10 синова и једну кћер од друге жене. Два Стојанова сина су умрли док су били мали, а остали су се звали: **Тодор, Алекса, Новица, Гаврило (Гедеон), Сава, Милан, Владо** и **Раде**.

Тодор Стојанов је погинуо у I светском рату и нема потомства.

Алекса Стојанов је погинуо 1921. године као комита и нема потомства.

Новица Стојанов је погинуо са Алексом истог дана и исте године као комита и он нема потомства.

Гаврило Стојанов је био калуђер, а касније парох, умро је 1932. године у санаторијуму негде у Словенији, није имао потомства.

Сава Стојанов умро је у Врањској, а имао је 3 сина, један је умро, а два су жива и то су **Милорад** и **Рајко**, да ли они имају деце, то не знам.

Раде Стојанов син живео је у Никшићу и био у Жандармерији, за време рата је нестао. Раде је имао 3 сина и једну кћер: **Бошка, Новицу, Алексу и Зору**.

Бошко Радов син живи у Француској, није ожењен.

Алекса Радов други син живи и ради у Никшићу, а мислим да има једног сина.

Новица Радов трећи син живи и ради у Никшићу, а мислим да има једног сина. **Зора Радова** живи у Никшићу и није удата.

Владо Стојанов син рођен је 1906. године у Врањској, где је и умро. Владо има три сина и то: **Слободана, Бранка и Неђа**, не знам колико они имају деце.

Милан Стојанов син рођен је 1903. а умро 1978. године у Сечњу у Банату јер је тамо био колонизиран 1945. године. Милан има 2 сина и 5 кћери и то: синови **Раде** и **Драго** и кћери: **Петра, Драга, Дана, Сава и Стана**.

Раде Миланов рођен је 1935. године; живи и ради у Сечњу и мислим да има једног сина.

Драго Миланов живи и ради у Београду, и мислим да има једног сина.

Петра Миланова удата је за Ликановића, живи у Београду. **Драга Миланова** удата је за Бора Рогана у Сечњу. **Дана Миланова** удата је у Сечњу, **Сава и Стана** живе и раде у Сечњу, још нису удате.

Лазар Трифков син трећи рођен је око 1879. године, а имао је 3 сина и 2 кћери. Синови су му: **Васо, Видо и Обрад**, а кћери **Јеша и Васа**. Лазар је погинуо у Првом светском рату.

Васо Лазарев рођен је 1903. године, а умро је 1959. године у Ђаковици, пошто је тамо био колонизиран. Васо је имао 3 сина и 4 кћери. Синови су му: **Лазар I, Младен и Лазар II**, а кћери: **Боса, Вука, Лепа и Радмила**.

Лазар I Васов рођен је 1927. а умро 1929. године у Ђаковици.

Младен Васов, рођен је 1930. године у Ђаковици, а сада живи и ради у Београду - пилот је. Има два сина: **Ненада и Небојшу**.

Ненад Младенов рођен је 1957. године, а живи и ради у Београду – пилот је, није још ожењен.

Небојша Младенов рођен је 1959. године, живи у Београду – ђак је.

Боса и Рада Васове су удате и живе у Београду. **Вука Васова** је удата и живи у Крагујевцу, а **Лепа Васова** је удата и живи у Ђаковици.

Лазар II Васов рођен је 1936. године. Живи и ради у Београду – професор је, није се женио.

Видо Лазарев син умро је мали док је био дете.

Јеша Лазарева, удата је за Милошевића, живи у Земуну и има 5 синова и 2 кћери. **Васа Лазарева** била је удата у Ђаковици, умрла је и сахрањена у Призрену 1930. године, нема потомства.

Обрад Лазарев, рођен је 1914. године у Врањској, а сад живи у Београду – пензионер је, а има 4 сина: **Милорада, Милана, Благоја** и **Драгана**.

Милорад Обрадов син рођен је 1936. године у Ђаковици, сада живи и ради у Београду, а има сина **Горана**.

Горан Милорадов, рођен је 1963. године. Живи у Београду, ђак је.

Милан Обрадов син рођен је у Ђаковици 1939. године, сада живи и ради у Београду, нема деце.

Благоје Обрадов, рођен је 1942. године у Трстенику, сада живи и ради у Београду, а има два сина и то **Жељка** и **Недељка**.

Жељко Благојев рођен је у Београду 1965. године, ђак је и живи у Београду.

Недељко Благојев рођен је у Београду 1973.

Драган Обрадов рођен је у Београду 1955. године, живи и ради у Београду, није још ожењен.

Зеково потомство

Зеко је имао 3 сина: **Миле, Шпиро** и **Марко**.

Миле Зеков родио се у Врањској а и умро. Имао је 2 сина: **Радослава** и **Јанка**.

Јанко Милов погинуо је у борби са Немцима 1941. године на Бадрљачама код Љубиња, није био ожењен и нема потомства.

Радослав Милов рођен је 1913. године. Учествовао је у револуцији, после рата био је у УДБ-и. Умро је 1949. године. Остало му је једно мушко дете, не знам како се зове, нити да ли он има деце. Мислим да живи у Билећи.

Шпиро Зеков је погинуо у Првом светском рату, а имао је сина **Тома**, који је умро кад је био мали као дете и нема потомства.

Марко Зеков рођен је 1888. године, а умро је 1971. године у Гајдобри, где је био колонизиран, а имао је 4 сина и 2 кћери: **Богдана, Вељка, Тома** и **Младена**, а кћерима не знам имена удате су у Гајдобри.

Богдан Марков рођен је у Врањској 1921. године, а сад живи у Гајдобри, не знам колико има деце.

Вељко Марков рођен је у Врањској 1925. године, а умро у Гајдобри 1971. године. Учесник је НОР-а. Вељко има 3 сина и једну кћер, сви су у Гајдобри, не знам им имена.

Томо Марков рођен је у Врањској 1928. године, а сада живи у Бачкој Паланци, пензионер је, не знам колико има деце.

Младен Марков рођен је у Врањској 1930. године, сада живи и ради у Новом Саду, не знам колико има деце.

Михајлово потомство

Михајло је имао сина **Илију**, а да ли је имао више деце, то не знам.

Илија Михајлов је имао синове: **Риста, Павла, Николу, Мирка** и **Ђока**, и кћери: **Јовану, Цвију** и **Даницу**. Ристо и Павле су отишли у Америку, мислим пре Првог светског рата.

Ристо Илијин остао је стално у Америци, тамо се оженио и створио породицу, кога има не знам, али знам да је имао једног сина, кога има сад, то не знам. Умро је 1978. године, после 80 година старости.

Павле Илијин вратио се из Америке 1924. године и купио имање у Урошевцу где је живео све до смрти. Умро је око 1970. године у дубокој старости. Од породице има једног сина **Милана** и кћери **Петру** и **Босу**, кога још има, то не знам, а мислим да има још деце и унучади. Кћер Петра је удата за Обрада Савића из Урошевца, био је официр УДБ-е.

Никола Илијин рођен је у Врањској око 1898. године и сада живи у Врањској, а има сина **Обрада**.

Обрад Николин син рођен је у Врањској и сада живи и ради у Врањској а има синове: **Драгана, Милана** и **Ђока**, а да ли има унучади и колико, то не знам.

Мирко Илијин рођен је у Врањској, а одселио се у Урошевац, тамо се оженио и створио породицу. Колико има деце, то не знам, само знам да има једног сина који живи и ради у Крагујевцу у милицији, колико има деце тај

му син, то не знам. Мирко је погинуо 1941. године у Урошевцу на зверски начин од стране фашистичких сарадника.

Боко Илијин рођен је у Врањској 1910. године, а погинуо је на Бадрљачама у борби са Немцима 1941. године. Није био ожењен, те нема потомства.

Перово потомство

Перо је имао синове: **Максима, Вучка и Ћетка.**

Максим Перов је имао синове **Милутина** и **Филипа** и кћери **Инђију** и **Илинку**. Инђија се удала у Призрен, тамо је и умрла, а Илинка се удала у Косово и тамо је умрла. Милутин и Филип су колонизирани у Ђаковицу 1927. године, тамо су оба умрла.

Милутин Максимов рођен је у Врањској око 1894. године, а имао је синове: **Ђорђа, Жарка, Бранка** и **Гојка** и кћер **Росу**.

Ђорђо Милутинов рођен је у Врањској 1914. године, а погинуо је за време рата у Никшићу, имао је једног сина који је умро кад је био мали и нема потомства.

Бранко Милутинов рођен је у Врањској 1917. године а погинуо је у Никшићу за време рата, имао је једног сина који је умро кад је био мали и нема потомства.

Жарко Милутинов рођен је у Врањској 1920. године, а сада живи у Никшићу – пензионер је, а има синове **Рајка, Божа** и **Петра**, колико они имају деце не знам, сви живе у Никшићу.

Гојко Милутинов рођен је у Врањској негде око 1924. и умро је после 2 године.

Роса Милутинова удата је и живи у Никшићу.

Филип Максимов рођен је у Врањској 1898. године, а умро у Великој Дренови код Трстеника за време Другог светског рата, а има синове: **Мирована, Коста, Милосава** и **Пера**, кћер **Јелу**.

Мирован Филипов рођен је у Врањској 1923. године, а сада живи на Умци код Београда – пензионер је и има сина Бранка и 2 кћери: **Веру** и **Наду**. Вера је удата у Сремчицу, а Нада у Обреновац.

Бранко Милованов рођен је у Ђаковици 1949. године, сада живи на Умци, није ожењен.

Косто Филипов рођен је у Врањској 1926. године, сада живи и ради у Београду, има 2 кћери Љиљу и Јасну, нису још удате.

Милосав Филипов рођен је у Ђаковици 1929. године, нема деце, те нема потомства.

Перо Филипов рођен је у Ђаковици 1932. године, сада живи и ради у Београду а има два сина: **Мирка** и **Милана**, још нису ожењени.

Јела Филипова удата је, и живи на Умци.

Вуче Перов рођен је у Врањској негде око 1930. године, а имао је сина **Пека** и кћери: **Васу**, **Саву** и **Паву**, све су удате у Херцеговини, знам да је Васа удата за Попару и имала је 7 кћери.

Пеко Вучев рођен је у Врањској, није имао деце и нема потомства.

Ћетко Перов рођен је у Врањској и умро у Врањској, а имао је синове **Дамјана** и **Сима** и 2 кћери: **Спасу** и **Косу**.

Дамјан Ћетков рођен је 1898. године у Врањској, а колонизиран је у Ђаковицу 1927. године, а има сина **Славка** и 4 кћери: **Милу**, **Даницу**, **Миломирку** и **Невенку**. Даница и Миломирка живе у Приштини, а Мила и Невенка у Ђаковици.

Славко Дамјанов рођен је у Ђаковици 1936. године, а сада живи и ради на Умци, а има сина **Бранка** а 2 кћери: **Бранку** и **Биљану**, сви троје су ђаци.

Дамјан је умро у Ђаковици 1951. године, у својој 53. години, био је запослен у Београду. Спаса и Коса су умрле: Спаса у Призрену где је била удата, а Коса у Ђаковици.

Симо Ћетков рођен је у Врањској 1900. године. Био је запослен у државној полицији, а умро је у Земуну 1934. године, сахрањен је на Земунском гробљу. Симо није имао деце, те нема потомства.

Гајово потомство

Гајо је имао синове: **Мира**, **Јована** и **Стевана**.

Миро Гајов рођен је у Врањској, а умро је у Ђаковици 1953. године, где је био колонизиран. Миро је имао синове: **Радована**, **Николу**, **Вујадина**, **Гаја**, **Божа** и **Нова**, и кћер **Даринку**. Даринка је удата за Ковачевића, и сада живи на Умци.

Радован Милов рођен је у Врањској 1904. године, а умро је у Ђаковици 1974. године, где је био колонизиран. Радован има 2 кћери, а мушке деце нема.

Никола Миров рођен је у Врањској 1906. године, а умро је у Таковици 1971. године, где је био колонизиран. Имао је 7 синова и 2 кћери и то: **Алекса, Петар, Михајло, Вељо, Неђо, Момо, Мијо, Момирка и Деса.**

Алекса Николин рођен је у Таковици 1934. године, а сада ради у Немачкој. Направио је кућу у Десимировцу код Крагујевца и тамо ће да живи. Алекса има троје деце, али не знам како се зову.

Петар Николин рођен је у Таковици 1934. године, близанац је са Алексом, учитељ је и живи и ради у Пећи. Петар има једно женско дете.

Михајло Николин рођен је у Таковици 1936. године, а умро 1967. године у Таковици. Михајло има 3 ћерке и сада живе са мајком у Пећи.

Неђо Николин рођен је у Таковици 1938. године, а сада живи и ради на Умци код Београда, Неђо има 3 кћерке.

Вељо Николин рођен је у Таковици 1941. године. Моментално ради у Немачкој, али је направио кућу у Десимировцу и тамо ће живети. Вељоима 2-3 деце, али не знам кога су пола и како се зову.

Момо Николин рођен је у Таковици, а сада ради привремено у Немачкој, али први кућу у Десимировцу где ће даље живети, колико има деце, не знам.

Мијо Николин рођен је у Таковици 1953. Учитељ је и сада живи и ради у Таковици, није још ожењен.

Момирка и Деса су удате и имају децу.

Вујадин Миров рођен је у Врањској 1909. а умро у Београду 1978. године. Вујадин има сина Душана и 2 кћери: Радмила и Љубица, Радмила је удата у Америку и тамо живи, има једног сина. Љубица је удата у Београду за Вукоја, а има једног сина и једну кћерку.

Душан Вујадинов рођен је у Таковици 1934. године, а сада живи и ради у Београду. Душан има сина **Жељка** и ћерку **Љубицу**, обоје су ђаци. Жељко Душанов рођен је у Београду 1961.

Гајо Миров рођен је 1921. године у Врањској, а сада живи у Чикагу – Америка, нема породице, те нема потомства.

Божо Миров рођен је у Врањској 1915. године, а погинуо је за време Другог светског рата, није био ожењен, те нема потомства.

Ново Миров рођен је у Врањској 1926. године, сада живи и ради у Таковици. Ново има сина **Божа** и кћер **Миру**. Мира је удата у Босну.

Божо Новов рођен је 1955. године, студент је.

Јован Гајов имао је сина **Луку**. Лука је погинуо у Првом светском рату и од Јована нема потомства.

Стеван Гајов трећи син погинуо је у Првом светском рату, а имао је сина **Благоја** и **Душана** и кћер **Милеву**.

Благоје Стеванов рођен је у Врањској 1906. и сада живи у Врањској, а има 4 сина: **Божа**, **Стевана**, **Гаврила** и **Ђока**.

Божо Благојев рођен је у Врањској, а сада живи у Степановићеву у Бачкој и има двоје деце.

Ђоко Благојев рођен је у Врањској, а сада живи и ради у Новом Саду.

Гаврило Благојев рођен је у Врањској и сада живи у Врањској, не знам колико има деце.

Стеван Благојев рођен је у Врањској и сада живи и ради у Врањској, колико има деце није ми познато.

Душан Стеванов рођен је у Врањској 1911. године и сада живи у Врањској и има синове: **Рада** и **Мира**. Колико **Раде** и **Миро** имаду деце, није ми познато.

Милева Стеванова рођена је 1913. године, удата је за Таминцића у Врањској.

Митрово потомство

Митар је живео код Дунђерових кућа, а имао је сина **Гаша**, да ли је имао још деце, није ми познато.

Гашо Митров имао је синове: **Николу**, **Ђура** и **Јевта**.

Никола Гашов одселио се у Косово и тамо има породицу, какву и колико није ми познато.

Ђуро Гашов је колонизиран у Гајдобру и тамо живи и сада и има једног или два сина, не знам како се зову.

Јевто Гашов рођен је у Врањској а сада живи у Гајдобри а има сина **Милоша**. **Милош** је негде на служби, не знам колико има деце.

РИСТОВО ПОТОМСТВО

Ристо, унук Вуков, живео је у Островици, а звали су га и Савичић; тако сад и његове наследнике зову Савичићи, али се они и даље презивају Биберцићи. Ристо је имао синове **Гаја** и **Петра**.

Гајо Ристов је имао сина **Ђорђа**, Ђорђо је живео у Островици, а имао је сина **Божа**.

Божо Ђорђов рођен је у Островици, а сада живи на Умци. Колико има деце, није ми познато.

Петар Ристов рођен је у Островици а имао је сина **Марка**, колико Марко има деце, није ми познато.

Од једног Вуковог сина живели су још у Островици: **Павле**, **Спасоје**, **Лазар** и **Митар**. Од једнога њих био је **Малеш**.

Малеш је имао синове **Новицу** и **Влада**.

Новица Малешев је имао 5-6 синова и то: **Ђоко**, **Бранко** и који још, не знам.

Ђоко Новичин рођен је у Островици а сада живи на Умци и нема деце.

Владо Малешев рођен је у Островици, а погинуо је 1941. године у борби са Немцима на Бадрљачама и нема потомства.

Никола Биберцић – Савичић живео је у Островици, али не знам чији је син, а имао је брата **Сима**. Никола је имао сина **Јоша**.

Јошо Николин је рођен у Островици и живео у Островици, а не знам кога има од породице.

СимоНиколин брат рођен је у Островици, а касније се одселио у Сарајево и тамо је живео. Да ли има породице, није ми познато.

Један Вуков потомак одселио се у Дабар и било му је име Ђуро. Ђуро је имао синове: Шћепана, Бошка и Ђура и они су се намножили и раселили има их сад у Дабру, не знам им имена, само сам знао Данила, који је живео на Жуковику у Дабру и Трипа који је живео на Кленцима у Дабру.

Биберцића има у Стоцу и у Мостару, а и у Београду и мислим да су они од ових Биберцића из Дабра. Знам за једног Биберцића који живи у Стоцу, он је поп и зове се Слободан. Биберцића има у Ваљеву, у Банату, у Александровцу и Марибору, а можда још и на другим местима, што није познато мени.

У Марибору живи Ђорђо Биберцић, он је био официр, ово знам поуздано пошто његова снаја Вукосава, тј. жена његовог брата Јова, живи на

Карабурми у Београду и причала ми је о њима. Тај Ђорђе и његов брат Јово раније су живели у Билећи, а после у Требињу, а одатле је Ђорђе премештен у Марибор са службом и тамо је остао. Јово је умро после рата, и он је био официр, а остало му је двоје деце, син и ћерка, не знам како се зову ни да ли су син ожењен а ћерка удата, али верујем да јесу.

Биберцића има у Ваљевоу 5-6 кућа, знам за Радована Биберцића из Ваљева, а остале не знам.

Биберцића има још у Београду али ја их не познам, али знам да има Василије Биберцић, он има жену Наду, са њом сам се виђао и они имаду једног сина, они станују у улици Ђуре Ђаковића. Познавао сам и Данила Биберцића, он је становао у Царице Милице улици, а сад не знам где станује. Знам и за Славка Биберцића и он је негде у Београду.

Знам да има Биберцића у Александровцу, јер прошле године сам нашао у Политици читуљу неког Дејана Биберцића који је умро у Александровцу, да ли он има породице и колико, не знам, али верујем да их има и више кућа.

Ја сам овде записао само оне Биберциће за које сам знао али има њих пуно о којима ја немам података, а нарочито за овај млађи нараштај не знам колико их има ни како се зову.

Разне Приче

У оно време, кад сам ја био дете, много се причало и препричавало на седељкама, пошто није било друге разоноде.

Прича о Спасоју

Спасоје Биберцић који се звао и Савичић а живео је у Островици, био је јак и много вриједан, а и опак, те тако има о њему много прича. Ја сам о њему чуо доста прича од старога Мира Биберцића, па ћу овде да напишем неке.

Једном приликом одмарали су се хајдуци у Вукодолу, ту су пекли брава и јели печење, после тога почели су да гађају мету. У то време наишао је Спасоје онако крупан а слабо обучен али добро наоружан као и ајдуци, имао је цефердар о рамену и јатаган за појасом. Застао је и посматрао како гађају. Онда је питао арамбашу: "Је ли слободно, арамбаша, да и ја пробам?". Арамбаша му је одобрио, али један од хајдука му се осмехнуо иронично, видећи га слабо обученог и рекао му: "Бежи одатле пексине (прљавко) један, ти да погодиш мету!". Спасоје га је оштро погледао. Гађали су један храст, Спасоје је затражио да му се обележи једна тачка у коју ће гађати, што су му удовољили. Он је опалио један метак и погодио у средину обележеног места. Спасоје је затражио да му се обележи тачка навише за два прста, опалио је други метак и посред тачке, поново је захтевао да му се обележи на ниже за два прста, опалио је и посред тачке. Кад су хајдуци видели како Спасоје гађа, само су се погледали. Тада се Спасоје окренуо ономе што га је потценио и ухватио га за уво левом руком а десном је држао цефердар и тако га снажно ударио, да му је уво отцепио до пола. Хајдук се одмах дохватио за јатаган, такође и други хајдуци, хтели су да га сасијеку али их је спречио арамбаша, рекавши им: "Будите мирни, не дирајте човека, не знате ви ко је ово? Ово је Спасоје Биберцић!". Тако је Спасоје отишао својим путем да га нико није дирнуо. Ти хајдуци су били из Црне Горе.

Друга Прича о Спасоју

У Убоску испод Љубиња које је било далеко од Спасоја 25 км, живео је неки муслиман који се звао Саџак. Тај Саџак је имао доброг вола а било му је

име Галоња и био је чувен надалеко. Спасоје је тад живео у малој кући у Островици поред куће Лазара Биберцића и Драга Шаренца.

Уочи Божића, дошао је код њих неки им пријатељ, те су сједили увече код Лазара и о свему разговарали, па и о Галоњи. У једно време Спасоје је отишао кући да спава, а пријатељ је остао да спава код Лазара, договорили су се да пријатељ дође ујутру код Спасоја на кафу.

Спасоје чим је дошао кући узео је оружје и запутио се у Убоско са намером да украде Галоњу. За њим је пристало неко мало куче које се није дало вратити, па му није било пријатно, јер му може сметати. После неколико сати пешачења, стигао је до Сацакове куће и полако некако, како је он знао и умео, извео је вола из избе у кући и упутио се са њиме у Островицу. Кад је био негде на пола пута, почео је да пада јак снег. Снег је брзо нападао, па је морао и кученце узети да носи, јер није могло да иде од великог снега. Кад је дошао кући у Островицу, још је било ноћи. Одмах је заклао вола, одерао кожу и у њу посолои месо. Насјекао је пун бакрач меса и обесио на вериге на огњишту да се кува.

Ујутру по договору, пријатељ је дошао на кафу и видео како се кува неко дебело месо, а знајући да је Спасоје сиромашан и да то није његово месо рече му: "Ама, Спасоје, какво је ово овакво месо, таман као да је од Сацакова Галоње!". Спасоје му рече да и јесте од Галоње и одведе га у доњи део куће и покаже му Галоњину кожу и у њој месо. Спасоје потегне јатаган и припријети пријатељу: "Ако икоме кажеш за ово, овим ћу ти главу одсећи!". Ту се добро наједу дебелог меса. Пријатељ није никоме казао, није хтео а није ни смео све док је Спасоје био жив. Јадан Сацак да би нешто предузео, није могао, пошто је снег укрио сваки траг.

Трећа прича о Спасоју

Нешто се Спасоје завадио са шуром Јоком Куљићем, па му шура за дуго времена није долазио. Једном приликом Јоко се реши да оде код зета и сестре. Када је шурак дошао код зета пред кућу, Спасоје кликне: "Ха, ево шуре!", одмах кине нож, ухвати вола и закоље га са намером да шуру добро угости, пошто се одавно нису обилазили.

Кад је Јоко шта овај уради безвезе и закла вола, а знајући му преку нарав, одиста се уплаши да и са њиме не поступи као са волем и докле је Спасоје сређивао вола, Јоко искористи прилику и кидне, мислећи даба ти зете таква част.

Спасоје је рођен негде кад и Трифко од 1845. па надале.

Прича о Ристу Шаренцу

Ристо Шаренац рођен је у Островици негде око 1845. године као и Спасоје, а умро је 1916. године. Ристо је био страшно јак човек, а посебно је имао јак глас као лав.

Кажу кад су наишли Шушкори 1914. године да убијају народ по Врањској, Ристо се попео на Островицу и завикао из свег гласа: "Бјежите народе у Букову пању, бјежите!". Његов глас се чуо у свој Врањској, Томорићима и Симијовијем и тако је народ побјегао у Буковину и спасио се најезде Шушкора – Аустроугарских плаћеника.

Прича се да је Ристо једног летњег дана, а вероватно на Илин дан, заклао јагње и испекао га и појео цело јагње, јер је Ристо могао да поједе страшно много.

Пошто је била суша и није било воде за пиће, а он је био ожеднео добро, узео је мјешину и пошао на Поникву у Дабар да донесе воду, напунио је мјешину и напио се воде и пошао кући и док је дошао кући попио је сву воду уз пут, па се морао одмах вратити назад да донесе другу воду за пиће. Пониква је далеко 15 км.

Пошто је Ристо био снажан човек, прича се кад пошао у Ситницу да оре, понео би цео прибор за орање: рало, јарам, брану и семе око 40 ока и пред собом тера волове.

Прича о Алекси Биберцићу

Алекса Стојанов по завршетку Првог светског рата, отишао је у комите. Комити су постојали у Црној Гори, а било их је и у једном делу Херцеговине. Комити су се борили за самосталност Црне Горе, а против Краљевине Срба Хрвата и Словенаца.

Комити су пљачкали имућније људе, а особито дућане по варошима. Нападали су и на власт, на жандарме и водили са њима борбе, а убијали су и муслимански живаљ ако би се неко замерио њима или њиховим јатацима. Једном су комити заклали 7 муслимана када су ишли у Ратницу да копају кукуруз. Пошто је Алекса био вођа комита у Херцеговини, све се то приписивало њему. Комити су били за жандаре стра и трепет, јер свуда су их могли напасти.

Због Алексе жандарми су малтретирали његовог оца, његову породицу, а и нас остале Биберциће. Једном приликом жандарми су отерали његовог оца Стојана у Билећу, у среско начелништво и испитивали га о Алекси, да ли

долази, да ли га виђа. Стојан је рекао да Алекса нити долази, нити га виђа, а да има пушку, убио би га кад би га видео. На основу те његове изреке, Стојану утрпају пушку и задуже га са њоме. Тада се Стојан нашао у још већој невољи и дилеми и видео да се преварио што је тако рекао.

Сећам се, причао је Миро, кад су њега једном позвали у Билећу у вези Алексе и комита, тада је зазвонио телефон из неког места подаље од Билеће и траже помоћ, пошто се појавио Алекса са комитима. После тога, зазвонио је телефон из неког другог места, које је било удаљено од овог 20 км и они су тражили помоћ, пошто се појавио Алекса са комитима. Овај који је разговарао на телефон почео је љутито да псује и каже: "Па нема Алекса крила да се појављује сад тамо, сад овамо!".

Жандарми су знали да Алекса навраћа својој кући, па су често долазили нашим кућама и испитивали народ, и приморавали да признају и да нешто кажу за Алексу. Жандарми су више пута држали и заседу око наших кућа, али никад нико није им ништа одао. Наши су се највише бојали да ми деца нешто не кажемо жандарима, али нисмо ни ми никад ништа одали.

Једном приликом, добро се сећам, жандари су лежали на бријегу више наших кућа и дозвали су мене да дођем до њих, ја сам тад имао 5-6 година. Они су мене испитивали о Алекси да кажем виђам ли га, да ли долази, итд. Давали су ми пушку, пиштољ, фишеклије, шанжер са муницијом, двоглед и паре, али цабе су ми све то давали, мене нису могли преварити и ништа им нисам рекао осим да Алекса не долази, нити га виђам, мада је он долазио и ја сам га виђао и ми је давао неке лепе стварчице. Мени је речено да никоме не причам да Алекса долази и ја сам то утувио у главу и нико ме није могао преварити, ни замамити са неким лепим стварима.

Моји су се страшно уплашили кад су ме видели са жандарима и мислили су сигурно да су ме преварили и да сам све исказао и кад сам дошао кући мајка је викала на мене, зашто сам ишао код жандара.

Алекса је долазио са комитима више пута код нас, ми смо им давали храну и скривали их по кућама и оградама. Алекса је уцењен, не сећам се на колико и после тога је издат и убијен на спавању 1921. године.

Новица, Алексин брат, је побегао из војске и пошао да тражи Алексу, да му се придружи. За њим је пошла потера и убила га истог дана кад је погинуо Алекса.

Симо Ћетков

Симо Ћетков је рођен 1900. године, основну школу 4 разреда је завршио у Врањској. Симо је био природно надарен и бистар момак, да му није било равнога. Имао је страшно леп рукопис.

Кад је Симо дошао у Сарајево и тражио да се запосли, свакако су га питали шта има од школе, што су видели и по документима да има само 4 разреда основне школе, али његов стас и лепота, као и талентованост привукли су пажњу на њега и он је примљен у државну полицију. О овоме је штампана нека књига – брошура и ја сам је читао. Симо је службовао у Сарајеву, Требињу, Панчеву и Земуну.

Симо је био инструктор у Земунској полицијској школи, где и сада учи Милиција, такозваној Коњичкој школи. Симо се у последње време разболео од туберкулозе плућа, а пошто у оно време није било још лека против туберкулозе, он умре у Земунској болници 1934. године. Сахрањен је у Земунском гробљу. Сахрани му је присуствовао брат Дамјан и његова супруга. Симо није имао деце.

Прича Јована Гајова

У оно време кад сам ја био дете, много се причало. Много се онда и веровало у Бога, веровало се и у Ђавола, вампира, стуче и вештице. Постојале су и разне приче о утварама. Причало се и да се мртви дижу из гроба, да долазе кући, да једу по ноћи и пуно тога.

Ми смо се онда сваку вече пре вечере молили Богу. Сви би се дигли на ноге, мушки би скидали капе и помолили Богу, ко је знао молитву Оченаш, он би прочитао Оченаш. После молитве сједали би за вечеру. Ово молење Богу било је обавезно сваку вече у свакој кући.

Сећам се једне приче коју је причао Јован Гајов, што се њему десило кад је био млад дечко, кад је чувао стоку.

Кад је Јован чувао стоку у Ситници, изгубио је неколике овце, па се вратио да их тражи и тако га је ухватио мрак у Ситници, а овце још није нашао, те је наставио да их тражи по ноћи. Кад је Јован дошао на Калац у Ситници и погледао у долину на Калцу, видео је постављене столове а на њима седе људи, пију и једу. Месечина је сијала добро, те се видело. Неки од ових га је зовнуо по имену: "О, Јоване Гајов!". Он се одазвао и тада је схватио да му се привидело, јер ту нема живе душе а камоли столова и људи. Јован се брзо окрене назад и стругне низ брдо и бежећи стигне кући. Чим је дошао кући, легао је у кревет и био је болестан месец дана.

Да ли је ово била истина што је он причао, ја не знам, само ја то нисам веровао.

Прича Мира Гајова

Воденица која је била на Поникви у Дабру, а налазила се у пећини где је увидала река Пониква, у којој смо и ми млели жито, радила је само дању јер по ноћи нико није смео заноћити у њој, пошто се појављивао ђаво.

Мало касније се неки Келовић из Засаде, који није веровао у то или је био храбар, па се није бојао ђавола, кладио са некима да ће преноћити у воденици. Заказали су која ће то ноћ да буде. Келовић се припремио за тај конак, заклао је овцу и донео доста дрва, донео ражањ и овцу набио на ражањ и дотерао жито да меље. Пред мрак наложио је добру ватру, засуо жито да меље и приставио овцу да пече. За неко време касније, долази ђаво из јаме која је била у пећини и носи жабу натакнуту на ражањ, чучне са друге стране ватре и почне да окреће жабу, и шта би год он радио и некуд се окренуо, то би и ђаво понављао.

Келовић се мислио шта да ради у тој ситуацији, а није смео да га дира али како је ђаво био чучнуо, била су му се обесила м.... Он привуче ражањ мало ближе у ватру и загреје му врх и погледа горе, тада и ђаво погледа горе, а он искористи прилику и превари ђавола, те га опече врућим ражњем у м...., ђаво врисне, баци жабу и побеже у јаму. Кад је побегао у јаму тамо је настала цика 100 разних гласова и ђаволи су се појавили у колони један по један и побегли из јаме и воденице и више се нису никад појавили.

Сутра ујутру су ови поранили да виде шта је било са овим Келовићем, мислећи да није жив, кад су дошли у воденицу, затекли су га да једе месо па је и њих почастиио и добио опкладу. Он им је испричао све шта је било, ако је ишта и било од тога, јер ко ће знати пошто је он сам био у воденици те нема сведока.

После тога се ноћива у воденици и она ради и дан и ноћ.

Поврх свих ових прича и веровања, ја као дете нисам се од овога уопште бојао, нити сам веровао у то, а био сам и сам слободан. Сећам се кад сам ја гонио млин у ову воденицу на Поникви као дечко, имао сам тада 12 година и кад сам се вратио из млина, умрачило ми се на Тренсловијем, тако да сам ја дошао кући сам са коњем по ноћи, а пут пролази поред саме цркве и гробља. Кад сам био поред гробља, падне ми на памет како причају шта се све утвара у гробљу. Ја сам намерно стао и погледао у гробље да би нешто видео и нема ништа.

Друга прича, кад сам био мали од 5 година, остао сам да спавам у слами на гувну где је тај дан вршено жито. Спавао сам заједно са мојим старијим братом Васом и Новицом. Они су ме по ноћи случајно открили, те ми је било хладно. Ја сам се пробудио а њих нисам смео да будим, већ сам скочио у сред ноћи и пошао да идем колиби у Автенце где смо били на летовалишту, где ми је била мајка. Ноћ је била месечна и видело се добро. Ја сам ишао брзо преким путем, односно не путем, већ преко ограда и шума, куда ми је било најближе. Кад сам тамо дошао, дошао сам код мајке и подвукао се под покривач онако го и хладан. Кад ме видела мајка, она се запрепастила, одакле дете у ово доба ноћи. То је било далеко око 1,5 км.

***Посетите завичај свој и своју родбину да се не бисте
заборавили, то Вам ја препоручујем***

У Београду,
3 фебруара 1980.

Обрад Биберцић